

**ΜΑΘΗΜΑ ΧΙ – «Η Ρώμη και η Καρχηδόνα»**

**ΚΕΙΜΕΝΟ ΓΙΑ ΣΥΝΤΑΞΗ**

Hannibal, dux Carthaginiensis, VI et XX annos natus, omnes gentes Hispaniae bello superavit et Saguntum vi expugnavit. Postea Alpes, quae Italiam ab Gallia seiungunt, cum elephantis transiit. Ubi in Italia fuit, apud Ticinum, Trebiam, Trasumenum et Cannas copias Romanorum profligavit et delevit. Populus Romanus cladem Cannensem pavidus audivit. In agro Falerno Hannibal ex insidiis Fabii Maximi se expedivit. Postquam XIV annos in Italia complevit, Carthaginienses eum in Africam revocaverunt. Ibi Hannibal bellum cum Romanis componere frustra cupivit. Denique cum P. Scipione apud Zamam dimicavit, sed Romani victoriam reportaverunt.

**ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ**

**Hannibal** (ονομαστ. εν. αρσ. γ' κλ. χωρίς πληθ. αρ.): Hannibal- alis = ο Αννίβας

**dux** (ονομαστ. εν. αρσ. γ' κλ.): dux- ducis = ο αρχηγός

**Carthaginiensis** (ονομαστ. εν. γ' κλ. επιθ. αρσ.): Carthaginiensis, -is, -e = ο Καρχηδόσιος  
(στην αφαιρετ. εν.: i, στη γεν. πληθ.: ium, στην αιτιατ. πληθ.: es/is)

**VI et XX** (απόλ. άκλιτο αριθμ.): sex et viginti. = είκοσι έξι

**annos** (αιτιατ. πληθ. αρσ. β' κλ.): annus- i = ο χρόνος

**natus** (ονομαστ. εν. αρσ. μτχ πρκ): nascor- natus sun- nasci (αποθ. 3<sup>ης</sup> σε -io, μτχ μέλλ. nasciturus, a, um) = γεννιέμαι

**XI et XX annos natus** = σε ηλικία 26 χρόνων.

**omnes** (αιτιατ. πληθ. γ' κλ. επιθ.): omnis, is, e = όλος

**gentes** (αιτιατ. πληθ. θηλ. γ' κλ.): gens- gentis = το έθνος

**Hispaniae** (γεν. εν. θηλ. γ' κλ. χωρίς πληθ. αρ.): Hispania- ae = Ισπανία

**bello** (αφαιρετ. εν. ουδ. γ' κλ.): bellum- i = ο πόλεμος

**superavit** (παρακείμε): supero- avi- atum- are 1 = νικώ

**Saguntum** (αιτιατ. εν. ουδ. β' κλ.): Saguntum- i = το Σάγουντο

**vi** (αφαιρετ. εν. θηλ. γ' κλ.): vis = η δύναμη (ελλειπτικό, στον ενικό μόνο αιτιατ.: vim, αφαιρετ.: vi και στον πληθ. ως εξής: vires, virium, viribus, vires/is, vires, viribus)

**expugnavit** (παρακείμε): expugno- avi- atum- are 1 = κυριεύω

**postea** (επίρρημα χρονικό) = αργότερα (ενώ postquam = χρον.σύνδ = αφού , όταν)

**Alpes** (αιτιατ. πληθ. θηλ. γ' κλ. μόνο πληθ.): Alpes- ium = οι Άλπεις

**Italiam** (αιτιατ. εν. θηλ. α' κλ. χωρίς πληθ.): Italia- ae = Ιταλία

**ab** (πρόθεση): + αφαιρετ. = από (απομάκρυνση)

**Gallia** (αφαιρετ. εν. θηλ. α' κλ. χωρίς πληθ.): Gallia- ae = Γαλατία

**seiungunt** (ενεστ.): seiungo- seiunxi- seiunctum- seiungere 3 = χωρίζω

**elephantis** (αφαιρετ. πληθ. αρσ. ετερόκλιτο γ' κλ./ β' κλ.): elephans- antis και elephantus- i  
= ο ελέφαντας (εδώ β' κλιτο)

**transiit** (παρακείμεν.): transeo (trans + eo)- transii (-ivi)- transitum- transire = περνώ,  
διασχίζω

**ubi** (χρονικός σύνδ.- το προτερόχρονο) = όταν

**apud** (πρόθεση): + αιτιατ. = κοντά (τόπος / πλησίον)

**Ticinum** (αιτιατ. εν. αρσ. β' κλ. χωρίς πληθ. αρ.): Ticinus- i = ο Τίκινος (ποταμός)

**Trebiam** (αιτιατ. εν. αρσ. α' κλ. χωρίς πληθ. αρ.): Trebia- ae = ο Τρεβίας (ποταμός)

**Trasumenum** (αιτιατ. εν. αρσ. β' κλ. χωρίς πληθ.): Trasumenus- i = η Τρασιμένη (λίμνη)

**ΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ**

Hannibal, Carthaginiensis dux, natus VI et XX annos, superavit omnes gentes Hispaniae bello et expugnavit Saguntum vi.

Postea transiit cum elephantis Alpes, quae seiungunt Italiam ab Gallia.

Ubi fuit in Italia, profligavit et delevit copias Romanorum apud Ticinum, Trebiam, Trasumenum et Cannas.

Romanus populus pavidus audivit Cannensem cladem.

In Falerno agro Hannibal expedit se ex insidiis Fabii Maximi.

Postquam complevit XIV annos in Italia, Carthaginienses revocaverunt eum in Africam. Ibi Hannibal cupivit frustra componere bellum cum Romanis.

Denique dimicavit cum P. Scipione apud Zamam, sed Romani reportaverunt victoriam.

**ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ**

Ο Αννίβας, ο Καρχηδόνιος στρατηγός, σε ηλικία 26 χρόνων, νίκησε όλα τα έθνη της Ισπανίας με πόλεμο και κυρίευσε το Σάγουντο με τη βία.

Έπειτα διέσχισε με ελέφαντες τις Άλπεις, που χωρίζουν την Ιταλία από τη Γαλατία. Μόλις βρέθηκε στην Ιταλία κατατρόπωσε και εξολόθρευσε τις στρατιές των Ρωμαίων στον ποταμό

Τίκινο, στον( ποταμό )Τρεβία, στη (λίμνη) Τρασυμένη και στις Κάννες,

Ο ρωμαϊκός λαός έντρομος πληροφορήθηκε την καταστροφή στις Κάννες. Στο Φαλερνό αγρό ο Αννίβας ξέφυγε από την ενέδρα του Φάβιου Μαξιμού.

Αφού συμπλήρωσε δεκατέσσερα χρόνια στη Ιταλία, οι Καρχηδόνιοι τον ανακάλεσαν στην Αφρική. Εκεί ο Αννίβας επεδίωξε μάταια να τελειώσει με συνθήκη τον πόλεμο εναντίον των Ρωμαίων.

Τελικά, αγωνίστηκε εναντίον του Πόπλιου Σκιπίωνα στη Ζάμα, αλλά οι Ρωμαίοι νίκησαν (κέρδισαν τη νίκη).

**ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ**

**Cannas** (αιτιατ. πληθ. θηλ. α΄ κλ. μόνο πληθ.): Cannae- arum = οι Κάννες

**copias** (αιτιατ. πληθ. θηλ. α΄ κλ. ετερόσημο): coria- ae (στον ενικό: η αφθονία, στον πληθ.: coriae- arum: οι στρατιωτικές δυνάμεις)

**profligavit** (παρακείμε.): profligo- avi- atum- are 1 = κατατροπώνω

**delevit** (παρακείμε.): deleo- evi- etum ere 2 = καταστρέφω

**populus** (ονομαστ. εν. αρσ. β΄ κλ.): populus- i = ο λαός

**Romanus-a-um** = ο Ρωμαϊκός .

**cladem** (αιτιατ. εν. θηλ. γ' κλ.): clades- is = η σφαγή (γεν. πληθ. -ium, αιτιατ. πληθ. -es/ -is)

**Cannensem** (αιτιατ. εν. θηλ. γ' κλ. επιθ.): Cannensis, is, e = των Καννών

**pavidus** (ονομαστ. εν. αρσ. β' κλ. επιθ.): pavidus, a, um = έντρομος

**audivit** (παρακείμ.): audio- ivi- itum- ire 4 = ακούω , πληροφορούμαι.

**agro** (αφαιρετ. εν. αρσ. β' κλ.): ager- agri = ο αγρός , η πεδιάδα .

**Falerno** (αφαιρετ. εν. αρσ. β' κλ. επιθ.): Falernus, a, um = ο Φαλερνός

**ex** (πρόθεση): + αφαιρετ. = από (απομάκρυνση)

**insidiis** (αφαιρετ. πληθ. θηλ. α' κλ. μόνο πληθ. αρ.): insidiae- arum = η ενέδρα

**Fabii Maximi** (γεν. εν. αρσ. β' κλ. χωρίς πληθ. αρ.): Fabius- ii/i Maximus- i = ο Φάβιος Μάξιμος

**expedivit** (παρακείμ.): expedio- ivi- itum- ire 4 = απελευθερώνω

**postquam** (χρονικός σύνδεσμος) = αφού (ενώ postea = χρον.επίρρ.=έπειτα).

**XIV** (απόλυτο αριθμ. άκλιτο): quattuordecim = δεκατέσσερις

**complevit** (παρακείμ.): compleo- evi- etum- ere 2 = συμπληρώνω

**Carthaginienses** (ονομαστ. πληθ. αρσ. γ' κλ.): Carthaginienses – ium = οι Καρχηδόνιοι

**Africam** (αιτιατ. εν. θηλ. α' κλ. χωρίς πληθ.): Africa- ae = η Αφρική

**revocaverunt** (παρακείμ.): revoco- avi- atum- are 1 = ανακαλώ

**ibi** (επίρρημα τοπικό) = εκεί

**componere** (απαρ/το ενεστ.): compono- composui- compositum- componere 3 = τελειώνω με συνθήκη

**frustra** (επίρρημα του τρόπου): μάταια

**cupivit** (παρακείμ.): cupio- ivi- itum- ere 3 (σε -io) = επιθυμώ

**denique** (επίρρημα του χρόνου): τελικά

**P. Scipione** (αφαιρετ. εν.): Publius- ii/i Scipio- ionis: ο Πόπλιος Σκιπίωνας

**Zamam** (αιτιατ. εν. θηλ. α' κλ.): Zama- ae: η Ζάμα

**dimicavit** (παρακείμ.): dimico- avi- atum- are 1 = αγωνίζομαι

**victoriam** (αιτιατ. εν. θηλ. α' κλ.): victoria- ae = η νίκη

**reportaverunt** (παρακείμ.): reporto- avi- atum- are 1 = κερδίζω

### ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

**dux**: παράθεση στο «Hannibal», **annos**: αιτιατ. του χρόνου (χρονική διάρκεια) στο «natus», **natus**: χρονική μτχ , (η έκφραση VI et XX annos natus δηλώνει το «σε ποια ηλικία έγινε κάτι»), **bello**: αφαιρετ. του τρόπου στο «superavit», **vi**: αφαιρετ. του τρόπου στο «expugnavit», **quae...seiungunt**: δευτ/ουσα αναφ. προσδιοριστ. στο «Alpes», **ab Gallia**: εμπρόθ. προσδ. της απομάκρυνσης στο ρ. «seiungunt», **cum elephantis**: εμπρόθ. προσδ. της συνοδείας στο ρ. «transiit», **ubi...fuit**: δευτ/ουσα

επιρρημ. χρονική πρότ. (ubi/ut/simul/postquam: χρονικοί σύνδεσμοι + οριστ. παρακειμ. = προτερόχρονη πράξη στο παρελθόν), **apud Ticinum, (apud) Trebiam, (apud) Trasumenum, (apud) Cannas:** εμπρόθ. προσδ. του τόπου (πλησίον ) στο ρ. «profligavit», **pavidus:** επιρρημ. κατηγ. του τρόπου στο «populus», **ex insidiis:** εμπρόθ. προσδ. της απομάκρυνσης στο ρ. «expedit», **postquam...complevit:** βλ. παραπάνω, **cum Romanis/cum P.Scipione:** εμπρόθ. προσδ. της εχθρικής διάθεσης.

### ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ

1. **dux Carthaginiensis:** να κλιθεί στον πληθ. αριθμό η συνεκφορά
2. **vi, elephantis, copias, cladem, insidiis:** να κλιθούν στον ίδιο αριθμό
3. **Alpes:** να γραφεί η γενική και η αιτιατ. πληθ.
4. **seiungunt, audivit:** να γραφεί το β' ενικό ενεστ. και μέλλ. και το α' πληθ. παρακειμ. και συντελ.μέλλοντα
5. **transiit:** να γραφεί το γ' πληθ. ενεστ, μέλλ, παρακειμένου
6. **cupivit:** χρονική αντικατάσταση.
7. **omnes gentes:** να γραφούν οι πλάγιες πτώσεις των δύο αριθμών
8. **cladem Cannensem:** να γραφεί η γενική, αιτιατ. και αφαιρετ των δύο αριθμών.
9. **annos, gentes, populus, agro, bellum:** να γραφεί η ίδια πτώση για τον άλλο αριθμό
10. **componere, dimicavit:** του α' να γραφούν οι αρχικοί χρόνοι, του β' να κλιθεί ο μέλλ. στον πληθ. και ο υπερσυντ. στον ενικό

**ΜΑΘΗΜΑ ΧΙΙ – « Ο ύπατος Αιμίλιος Παύλος  
και το σκυλάκι της κόρης  
του»**

**ΚΕΙΜΕΝΟ ΓΙΑ ΣΥΝΤΑΞΗ**

L. Aemilio Paulo consuli iterum bellum cum Perse rege gerere obtigit. Ut domum ad vesperum rediit, filiola eius Tertia, quae tum erat admodum parvula, ad complexum patris cucurrit. Pater filiae osculum dedit sed animadvertit eam esse tristiculam. «Quid est» inquit «mea Tertia? Cur tristis es? Quid tibi accidit?» «Mi pater» respondit illa «Persa periit». Perierat enim catellus eo nomine, quem puella multum amabat. Tum pater Tertiae dixit «omen accipio». Sic ex fortuito dicto spem praeclari triumpho animo praesumpsit.

**ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ**

**L. Aemilio Paulo** (δοτ. εν. αρσ. β΄ κλ.): Lucius- ii/i Aemilius- ii/i Paulus-i (στην κλητ. εν. το «Lucius Aemilius»: Luci Aemili) = Λεύκιος Αιμίλιος Παύλος

**consuli** (δοτ. εν. αρσ. γ΄ κλ.): consul- consulis = ο ύπατος

**iterum** (επίρρημα χρονικό) = για δεύτερη φορά

**Perse** (αφαιρετ. εν. α΄ κλ. αρσ. αρχαιοκλιτο, χωρίς πληθ.): Perses- ae = ο Πέρσης (Perses, -ae, -ae, -am /-en, -e / -a, -e /-a)

**rege** (αφαιρετ. εν. αρσ. γ΄ κλ.): rex- regis = ο βασιλιάς

**gerere** (απαρ/το ενεστ.): gero- gessi- gestum- gerere 3 = διεξάγω

**obtigit** (παρακείμεν.): obtingit- obtigit- --- - obtingere 3 (απρόσωπο, +τελ. απαρ/το +δοτ. προσωπ.)

**domum** (αιτιατ. εν. θηλ. ουσ. δ΄ κλ. με επιρρηματ. χρήση): domus- us = το σπίτι (οι πτώσεις που λειτουργούν επιρρηματικά είναι: γεν. domi = στάση σε τόπο (στο σπίτι, στην πατρίδα), αιτιατ. domum = κίνηση προς τόπο (προς το σπίτι, προς την πατρίδα), αφαιρετ. domo = απομάκρυνση (από το σπίτι, από την πατρίδα)

**vesperum** (αιτιατ. εν. αρσ. β΄ κλ.): vesper- eri = το βράδυ (ad vesperum = προς το βράδυ)

**rediit** (παρακείμεν.): redeo (red + eo)- redii (ivi)- reditum- redire (ανώμαλο)

**filiola** (ονομαστ. εν. θηλ. γ' κλ.): filiola- ae = η κορούλα

**Tertia** (ονομαστ. εν. θηλ. α' κλ., χωρίς πληθ.): Tertia- ae = η Τέρτια

**tum** (επίρρημα χρονικό) = τότε

**admodum** (επίρρημα ποσού) = πάρα πολύ

**parvula** (ονομαστ. εν. θηλ. β' κλ. επιθ.): parvulus, a, um = μικρούλης (υποκοριστικό του: parvus, a, um = μικρός)

**complexum** (αιτιατ. εν. αρσ. δ' κλ.): complexus- us = η αγκαλιά

**patris** (γεν. εν. αρσ. γ' κλ.): pater- patris = ο πατέρας (στον πληθ.: patres- um = οι συγκλητικοί)

**cucurrit** (παρακείμεν.): curro- cucurri- cursum- currere 3 = τρέχω

**osculum** (αιτιατ. εν. ουδ. β' κλ.): osculum- i = το φιλή

**dedit** (παρακείμεν.): do- dedi- datum- dare 1 = δίνω

**animadvertit** (παρακείμεν.): animadverto- animadverti- animadversum- animadvertere 3 = παρατηρώ

**tristiculam** (αιτιατ. εν. θηλ. β' κλ. επιθ.): tristiculus, a, um = λιγάκι λυπημένος (υποκοριστικό του: tristis, is, e)

### ΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ

L. Aemilio Paulo consuli iterum obtigit gerere bellum cum Perse rege.

Ut rediit domum ad vesperum, filiola eius Tertia, quae erat tum admodum parvula, cucurrit ad complexum patris. Pater dedit filiae osculum sed animadvertit eam esse tristiculam.

«Quid est, mea Tertia?» inquit «Cur es tristis? Quid accidit tibi?»

Illa respondit «Mi pater, Persa periiit».

Catellus enim perierat eo nomine, quem puella amabat multum.

Tum pater dixit Tertiae «accipio omen».

Sic praesumpsit animo

spem praeclari triumphi ex fortuito dicto.

### ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Στο Λεύκιο Αιμίλιο Παύλο, ύπατο για δεύτερη φορά, έλαχε να διεξάγει πόλεμο εναντίον του βασιλιά Περσέα.

Μόλις γύρισε σπίτι του το βραδάκι, η κορούλα του η Τέρτια, η οποία ήταν τότε πολύ μικρούλα, έτρεξε στην αγκαλιά του πατέρα. Ο πατέρας έδωσε στην κόρη ένα φιλή, αλλά παρατήρησε ότι ήταν λιγάκι θλιμμένη. «Τι είναι, Τέρτιά μου;» είπε «Γιατί είσαι λυπημένη; Τι σου συνέβη;»

Εκείνη απάντησε: «Πατέρα μου, ο Πέρσης πέθανε». Πράγματι είχε πεθάνει ένα σκυλάκι με αυτό το όνομα, που η κοπέλα το αγαπούσε πολύ. Τότε ο πατέρας είπε στην Τέρτια: «Δέχομαι τον οϊωνό». Έτσι προγεύτηκε στην ψυχή του (νοερά) την ελπίδα ενός περίλαμπρου θριάμβου χάρη σε ένα τυχαίο λόγο.

**ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ**

**quid** (ερωτηματ. αντων. ονομαστ. εν. ουδ.): quis (αρσ.+ θηλ.), quid (ουδ.) Η κλίση ως εξής: Εν. quis, cuius, cui, quem, quo (αρσ. + θηλ.) Πληθ. qui, quorum, quibus, quos, quibus (αρσ.) – quae, quarum, quibus, quas, quibus (θηλ.) – Εν. quid, cuius, cui, quid, quo (ουδ.) Πληθ. quae, quorum, quibus, quae, quibus

**inquit** (παρακείμε.): inquam (ελλειπτικό) Για την κλίση, βλ. παρακάτω

**mea** (κλητ. της κτητ. αντων. θηλ. α΄ προσ.): meus, a, um = ο δικός μου

**cur** (επίρρημα του αναγκ. αιτίου) = γιατί

**tristis** (ονομαστ. εν. θηλ. γ΄ κλ. επιθ.): tristis, is, e = λυπημένος

**accidit** (παρακείμε.): accidit- accidit- --- - accidere 3 (συνήθως στο γ΄ εν., είτε απρόσωπο, είτε προσωπικό) = συμβαίνει

**mi** (κλητ. της κτητ. αντων. αρσ. α΄ προσ.): meus, a, um = ο δικός μου (! κλητική ενικού έχουν μόνο οι κτητ. αντων. α΄ προσ. αρσ. + θηλ. = mea / mi)

**Persa** (ονομαστ. εν. αρσ. α΄): Persa- ae = ο κάτοικος της Περσίας (εδώ: το όνομα του σκυλιού)

**respondit** (παρακείμε.): respondeo- respondi- responsum- respondere 2 = απαντώ

**perit** (παρακείμε.): pereo (per + eo)- perii (-ivi)- peritum- perire (ανώμαλο) = πεθαίνω, χάνομαι

**enim** (παρατακτ. αιτιολ. σύνδ.) = διότι, βέβαια, πράγματι (= γάρ)

**catellus** (ονομαστ. εν. αρσ. β΄ κλ.): catellus- i = το σκυλάκι (υποκοριστικό του: canis- is = ο σκύλος)

**nomine** (αφαιρετ. εν. ουδ. γ΄ κλ.): nomen- nominis = το όνομα

**puella** (ονομαστ. εν. θηλ. α΄ κλ.): puella- ae = η κοπέλα

**multum** (επίρρημα του ποσού) = πολύ

**amabat** (παρατατ.): amo- amavi- amatum- amare 1 = αγαπώ

**dixit** (παρακείμε.): dico- dixi- dictum- dicere 3 = λέω

**omen** (αιτιατ. εν. ουδ. γ΄ κλ.): omen- ominis = ο οικωνός

**accipio** (ενεστ.): accipio- accepi- acceptum- accipere 3 (στα 15 σε -io)

**sic** (επίρρημα του τρόπου) = έτσι

**fortuito** (αφαιρετ. εν. ουδ. β΄ κλ. επιθ.): fortuitus, a, um = ο τυχαίος

**dicto** (αφαιρετ. εν. ουδ. β΄ κλ.): dictum- i = ο λόγος

**spem** (αιτιατ. εν. θηλ. ε΄ κλ.): spes- ei = η ελπίδα

**praeclari** (γεν. εν. αρσ. β΄ κλ. επιθ.): praeclarus, a, um = ο περίλαμπρος

**triumphi** (γεν. εν. αρσ. β΄ κλ.): triumphus- i = ο θρίαμβος

**animo** (αφαιρετ. εν. αρσ. β΄ κλ.): animus- i = η ψυχή

**praesumpsit** (παρακείμε.): praesumo- praesumpsi- praesumptum- praesumere 3 = προγεύομαι

✓

Η ΚΛΙΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΕΙΠΤΙΚΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ «inquam»

ΟΡΙΣΤΙΚΗ Ενεστώτα: *inquam, inquis, inquit, inquamus, (inquitis), inquit*

Παρατατικού: *-, -, inquebat, -, -, -*

Μέλλοντα: *-, inquires, inquiet, -, -, -*

Παρακειμ.: *(inquii), inquisti, inquit, -, -, -*

\* Σε παρένθεση οι σπανιότεροι τύποι.

**ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ**

**L. Aemilio Paulo:** δοτική προσωπική από το απρόσωπο ρ. «*obtigit*», από την οποία προκύπτει η αιτιατ. «*L. Aemilium Paulum*», ως υποκείμενο στο τελικό απαρ/το «*gerere*» **consuli:** παράθεση στο «*L. Aemilio Paulo*» **cum Perse:** εμπρόθ. προσδ. της εχθρικής διάθεσης στο «*gerere bellum*» **rege:** παράθεση στο «*Perse*» **gerere:** υποκείμενο του απρόσωπου ρ. «*obtigit*» (τελικό απαρ/το) «**ut domum...rediit**»: δευτ/ουσα επιρρημ. χρονική, ( *ut* + οριστ. παρακειμένου = προτερόχρονη πράξη στο παρελθόν) **ad vesperum:** εμπρόθ. προσδ. χρόνου , **ad complexum:** εμπρόθ. προσδ. κατεύθυνσης ή σκοπού **patris:** γενική κτητική (στον εμπρόθ. προσδ. της κατεύθυνσης) ή γενική αντικειμενική (στον εμπρόθ. προσδ. του σκοπού) , **filiae:** έμμεσο αντικείμ. σε δοτική στο ρ. «*dedit*» **osculum:** άμεσο αντικείμ. σε αιτιατική στο ρ. «*dedit*» **tibi:** αντικείμενο στο ρ. «*accidit*» **nomine:** αφαιρετ. της ιδιότητας στο «*catellus*» , **ex dicto:** εμπρόθ. προσδ. του εξωτερ. αιτίου **triumphi:** γεν. αντικειμενική στο «*spem*» , **animo:** αφαιρετική του τρόπου στο ρ. «*praesumpsit*»

**ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ**

1. **consuli, rege, patris, osculum:** να γραφεί η ίδια πτώση για τον άλλο αριθμό .
2. **quid, tibi, illa:** να γραφεί η γενική και η αιτιατική ενικού και η δοτική πληθυντικού (για τα τρία γένη)
3. **mi pater:** να κλιθεί η συνεκφορά στον ίδιο αριθμό .
4. **perit, accipio:** χρονική αντικατάσταση στο β΄ ενικό της οριστικής .
5. **praesumpsit:** να κλιθεί ο παρατατικός και ο μέλλοντας στον πληθ. και ο συντ. μέλλ. στον ενικό
6. **gerere:** να γραφούν τα απαρέμφατα των άλλων χρόνων.
7. **cucurrit:** να γραφεί το β΄ πληθ. του ενεστώτα και μέλλοντα και το α΄ ενικό του υπερσυντελικού.
8. **dedit, animadvertit:** χρονική αντικατάσταση.
9. **respondit, perierat:** να γραφεί το β΄ ενικό του παρατατικού και του παρακειμένου.

**10. eo nomine, fortuito dicto:** να κλιθούν οι συνεκφορές στον άλλο αριθμό.

### **ΜΑΘΗΜΑ XIII – «Πώς η γνώση νίκησε τη δεισιδαιμονία»**

#### **ΚΕΙΜΕΝΟ ΓΙΑ ΣΥΝΤΑΞΗ**

Sulpicius Gallus legatus Luci Aemili Pauli erat, qui bellum adversus Persen regem gerebat. Serena nocte subito luna defecerat; ob repentinum monstrum terror animos militum invaserat et exercitus fiduciam amiserat. Tum Sulpicius Gallus de caeli ratione et de stellarum lunaeque statu ac motibus disputavit eoque modo exercitum alacrem in pugnam misit. Sic liberales artes Galli aditum ad illustrem illam Paulianam victoriam dederunt. Quia ille metum exercitus Romani vicerat, imperator adversarios vincere potuit.

#### **ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ**

**Sulpicius Gallus** (ονομαστ. εν. αρσ. κ. όνομα, β΄ κλ., χωρίς πληθ.): Sulpicius- ii/i Gallus- i = ο Σουλπίκιος Γάλλος

**legatus** (ονομαστ. εν. αρσ. β΄ κλ.): legatus- i = ο ύπαρχος

**Luci Aemili Pauli** (γεν. εν. αρσ. κ. όνομα, β΄ κλ., χωρίς πληθ.): Lucius-ii/i Aemilius-ii/i Paulus- i = ο Λεύκιος Αιμίλιος Παύλος

**bellum** (αιτιατ. εν. ουδ. β΄ κλ.): bellum- i = ο πόλεμος

**adversus** (πρόθεση + αιτιατ.) = εχθρική διάθεση

**Persen** (αιτιατ. εν. αρσ. α΄ κλ. αρχαιοκλιτο): Perses- ae = ο Πέρσης (η κλιση ως εξής: Perses, Persae, Persae, Persam και Persen, Perse και Persa, Perse και Persa)

**regem** (αιτιατ. εν. αρσ. γ΄ κλ.): rex- regis = ο βασιλιάς

**gerebat** (παρτα.): gero- gessi- gessum- gerere 3 = διεξάγω

**serena** (αφαιρετ. εν. θηλ. β΄ κλ. επιθ.): serenus, a, um = ο ξάστερος

**nocte** (αφαιρετ. εν. θηλ. γ΄ κλ.): nox- noctis (γεν. πληθ. -ium, αιτιατ. πληθ. -es/-is)

**subito** (επίρρημα του τρόπου) = ξαφνικά

**luna** (ονομαστ. εν. θηλ. α΄ κλ.): luna- ae = η σελήνη

**defecerat** (υπερσυντ.): deficio- defeci- defectum- deficere 3 (στα 15 σε -io)

**ob** (πρόθεση + αιτιατ.) = εξωτερικό αναγκαστικό αίτιο = εξαιτίας, από

**repentinum** (αιτιατ. εν. β΄ κλ. επιθ. ουδ.): repentinus, a, um = ο ξαφνικός

**monstrum** (αιτιατ. εν. ουδ. β΄ κλ.): monstrum- i = το παράξενο και φοβερό θέαμα

**terror** (ονομαστ. εν. αρσ. γ΄ κλ.): terror- oris = ο τρόμος

**animos** (αιτιατ. πληθ. αρσ. β΄ κλ.): animus- i = η ψυχή

**militum** (γεν. πληθ. αρσ. γ΄ κλ.): miles- militis = ο στρατιώτης

**invaserat** (υπερσυντ.): invado- invasi- invasum- invadere 3 = καταλαμβάνω

**exercitus** (ονομαστ. εν. αρσ. δ΄ κλ.): exercitus- us = ο στρατός

**fiduciam** (αιτιατ. εν. θηλ. α΄ κλ.): fiducia- ae = η αυτοπεποίθηση, το ηθικό

**amiserat** (υπερσυντ.): amitto- amisi- amissum- amittere 3 = χάνω

**caeli** (γεν. εν. αρσ. β΄ κλ.): caelum- i = ο ουρανός (! στον πληθ. ως αρσ.: caeli- orum)

**ratione** (αφαιρετ. εν. γ΄ κλ. θηλ.): ratio- ionis = η φύση

**stellarum** (γεν. πληθ. α΄ κλ. θηλ.): stella- ae = το αστέρι

**statu** (αφαιρετ. εν. αρσ. δ΄ κλ.): status- us = η στάση

**motibus** (αφαιρετ. πληθ. αρσ. δ΄ κλ.): motus- us = η κίνηση

**ΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ**

**ΣΕΙΡΑ**

Sulpicius Gallus erat legatus Luci Aemili Pauli, qui gerebat bellum adversus Persen regem. Luna defecerat subito serena nocte; terror invaserat animos militum ob repentinum monstrum et exercitus amiserat fiduciam.

Tum Sulpicius Gallus disputavit de ratione caeli et de statu ac motibus stellarum lunaeque

eoque modo misit exercitum in pugnam alacrem.

Sic liberales artes Galli dederunt aditum ad illustrem Paulianam victoriam.

Quia ille vicerat metum Romani exercitus, imperator potuit adversarios vincere.

**ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ**

Ο Σουλπίκιος Γάλλος ήταν ύπαρχος του Λεύκιου Αιμίλιου Παύλου, ο οποίος διεξήγαγε πόλεμο εναντίον του βασιλιά Περσέα. Η σελήνη ξαφνικά έπαθε έκλειψη μια ξάστερη νύχτα. Τρόμος κατέλαβε τις ψυχές των στρατιωτών από αυτό το παράξενο και φοβερό θέαμα και ο στρατός έχασε την αυτοπεποίθησή του. Τότε ο Σουλπίκιος Γάλλος μίλησε για τη φύση του ουρανού και για τη στάση και για τις κινήσεις των αστεριών και της σελήνης και μ' αυτόν τον τρόπο έστειλε το στρατό στη μάχη με αναπτρωμένο το ηθικό. Έτσι οι ελευθέριας τέχνες (τα ελευθέρια μαθήματα) του Γάλλου άνοιξαν το δρόμο για την περιλαμπρή εκείνη νίκη του Παύλου. Επειδή εκείνος είχε νικήσει το φόβο του ρωμαϊκού στρατού, ο στρατηγός μπόρεσε να νικήσει τους αντιπάλους.

**ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ**

**disputavit** (παρακείμεν.): disputo- avi- atum- are 1 = μιλώ για, πραγματεύομαι για

**modo** (αφαιρετ. εν. αρσ. β' κλ.): modus- i = ο τρόπος

**alacrem** (αιτιατ. εν. αρσ. γ' κλ. επιθ.): alacer, alacris. alacre = ο πρόθυμος

**pugnam** (αιτιατ. εν. θηλ. α' κλ.): pugna- ae = η μάχη

**misit** (παρακείμεν.): mitto- misi- missum- mittere 3 = στέλνω

**sic** (επίρρημα τρόπου) = έτσι

**liberales** (ονομαστ. πληθ. θηλ. γ' κλ. επιθ.): liberalis, is, e = ο ελευθέριος

**artes** (ονομαστ. πληθ. θηλ. γ' κλ.): ars- artis = η τέχνη (γεν. πληθ. -ium, αιτιατ. πληθ. -es/ -is)

**aditum** (αιτιατ. εν. αρσ. δ' κλ.): aditus- us = ο δρόμος

**illustrem** (αιτιατ. εν. θηλ. γ' κλ. επιθ.): illustris, is, e = ο περιλαμπρός

**Paulianam** (αιτιατ. εν. θηλ. β' κλ. επιθ.): Paulianus, a, um = του Παύλου

**victoriam** (αιτιατ. εν. θηλ. α' κλ.): victoria- ae = η νίκη

**dederunt** (παρακείμεν.): do- dedi- datum- dare 1 = δίνω

**quia** (αιτιολ. σύνδ.) = επειδή

**vicerat** (υπερσυντ.): vinco- vici- victum- vincere 3 = νικῶ

**imperator** (ονομαστ. εν. αρσ. γ' κλ.): imperator- oris = ο στρατηγός

**adversarios** (αιτιατ. πληθ. αρσ. β' κλ.): adversarius- ii/i = ο εχθρός, ο αντίπαλος

**potuit** (παρακειμ.): possum- potui- --- posse (ανώμαλο)

### ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

**regem:** παράθεση στο «Persen» **nocte:** αφαιρετική του χρόνου στο ρ. «defecerat» **subito:** επιρρ. προσδ. του τρόπου στο ρ. «defecerat» **ob monstrum:** εμπρόθ. προσδ. του εξωτερικού αναγκ. αιτίου στο ρ. «invaserat» **caeli:** γεν. κτητική στο «ratione» **stellarum lunaeque:** γεν. υποκειμ. στα «statu» και «motibus» **modo:** αφαιρετ. του τρόπου στο ρ. «misit» **alacrem:** επιρρημ. κατηγ. του τρόπου στο «exercitum» **in pugnam:** εμπρόθ. προσδ. του σκοπού στο ρ. «misit» **ad victoriam:** εμπρόθ. προσδ. του σκοπού στο ρ. «dederunt» **«Quia...vicerat»:** δευτ/ουσα επιρρηματ. αιτιολογική πρόταση, που δηλώνει την αιτία του περιεχομένου της κύριας, εισαγωγή με τον αιτιολογ. σύνδ. «quia» και εκφορά + οριστ. υπερσυντελ. = αντικειμενική αιτιολογία στο παρελθόν. **exercitus:** γεν. υποκειμενική στο «metum»

### ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ

**1. gerebat:** χρονική αντικατάσταση.

**defecerat:** α' πληθ. ενεστώτα, μέλλοντα και παρακειμένου.

**2. invaserat:** να γραφεί το απαρέμφατο του μέλλοντα και η μετοχή ενεστώτα.

**amiserat:** να γραφεί το β' ενικό ενεστώτα και υπερασυντελικού.

**3. vincere:** χρονική αντικατάσταση

**4. regem, terror, ratione, statu, aditum, imperator:** να γραφεί η ίδια πτώση για τον άλλο αριθμό.

**5. serena nocte:** πλάγιες πτώσεις της συνεκφοράς (στους δύο αριθμούς)

**6. exercitum alacrem:** να κλιθεί στον πληθυντικό αριθμό

**7. caeli, motibus, artes:** να γραφεί η δοτική και η αιτιατ. του ενικού και η ονομαστ. και αφαιρετ. του πληθυντικού.

**8. illustrem illam Paulianam victoriam:** να κλιθεί στον ενικό αριθμό

**9. qui, ille:** να κλιθούν οι αντωνυμίες στον άλλο αριθμό και στα άλλα γένη

**10. Sulpicius Gallus:** να κλιθεί το κύριο όνομα.

**ΜΑΘΗΜΑ XIV - « Ένα φοβερό όνειρο »**

**ΚΕΙΜΕΝΟ ΓΙΑ ΣΥΝΤΑΞΗ**

Post bellum Actiacum Cassius Parmensis, qui in exercitu M. Antonii fuerat, Athenas confugit. Ibi vix animum sollicitum somno dederat, cum repente apparuit ei species horrenda. Existimavit ad se venire hominem ingentis magnitudinis et facie squalida, similem effigiei mortui. Quem simul aspexit Cassius, timorem concepit nomenque eius audire cupivit. Respondit ille se esse Orcum. Tum terror Cassium concussit et e somno eum excitavit. Cassius servos in clamavit et de homine eos interrogavit. Illi neminem viderant. Cassius iterum se somno dedit eandemque speciem somniavit. Paucis post diebus res ipsa fidem somnii confirmavit. Nam Octavianus supplicio capitis eum adfecit.

**ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ**

**post** ( πρόθεση + αιτιατ.) = χρόνος: μετά από (ante + αιτιατ. = πριν)

**bellum** (αιτιατ. εν. ουδ. β΄ κλ.): bellum- i = ο πόλεμος

**Actiacum** (αιτιατ. εν. β΄ κλ. επιθ.): Actiacus, a, um = ο Ακτιακός

**Cassius** (ονομαστ. εν. αρσ. β΄ κλ.): Cassius- ii/i = ο Κάσσιος

**Parmensis** (ονομαστ. εν. γ΄ κλ. επιθ.): Parmensis, is, e = από την Πάρμα

**exercitu** (αφαιρετ. εν. αρσ. δ΄ κλ.): exercitus- us = ο στρατός

**M. Antonii** (γεν. εν. κ. ονόμ. β΄ κλ.): Marcus/i Antonius/ii-i = ο Μάρκος Αντώνιος

**Athenas** (αιτιατ. πληθ. α΄ κλ. μόνο πληθ.): Athenae- arum = η Αθήνα

**confugit** (παρακείμεν.): confugio (cum + fugio)- confugi- - confugere 3 (στα 15 σε -io) = καταφεύγω

**ibi** (επίρρημα τοπικό) = εκεί

**vix** (επίρρημα χρονικό) = μόλις

**animum** (αιτιατ. εν. αρσ. β΄ κλ.): animus- i = η ψυχή

**sollicitum** (αιτιατ. εν. β΄ κλ. επιθ. αρσ.): sollicitus, a, um = παραγμένος

**somno** (δοτ. εν. αρσ. β΄ κλ.): somnus- i = ο ύπνος

**dederat** (υπερσυντελ.): do- dedi- datum- dare 1 = δίνω

**repente** (επίρρημα τρόπου) = ξαφνικά

**apparuit** (παρακείμεν.): appareo- apparui- apparum- apparere 2 +δοτ = εμφανίζομαι

**species** (ονομαστ. εν. θηλ. ε' κλ.): species- ei = η μορφή (από τον πληθ. έχει μόνο ονομαστ., αιτιατ., κλητ.)

**horrenda** (ονομαστ. εν. θηλ. β' κλ. επιθ.): horrendus, a, um = φρικτός

**existimavit** (παρακείμεν.): existimo- avi- atum -are 1 = νομίζω

**venire** (απαρ/το ενεστ.): venio- veni- ventum- venire 4 +ειδ.απαρ.= έρχομαι

**hominem** (αιτιατ. εν. αρσ. γ' κλ.): homo- hominis = ο άνθρωπος

**ingentis** (γεν. εν. γ' κλ. επιθ.): ingens- ingentis = πελώριος, φοβερός

**magnitudinis** (γεν. εν. θηλ. γ' κλ.): magnitudo- dinis = μέγεθος

**facie** (αφαιρετ. εν. θηλ. ε' κλ.): facies- ei = το πρόσωπο (από τον πληθ. έχει μόνο: ονομαστ., αιτιατ., κλητ.)

**squalida** (αφαιρετ. εν. β' κλ. επιθ.): squalidus, a, um = βρώμικος

**similem** (αιτιατ. εν. αρσ. γ' κλ. επιθ.): similis, is, e = όμοιος

### ΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ

Post bellum Actiacum Cassius Parmensis, qui fuerat in exercitu M. Antonii, confugit Athenas.

Ibi vix dederat sollicitum animum somno, cum repente horrenda species apparuit ei. Existimavit venire ad se hominem ingentis magnitudinis et facie squalida, similem effigiei mortui.

Simul Cassius aspexit quem (=eum), concepit timorem et cupivit audire nomen eius

.Ille respondit se esse Orcum.

Tum terror concussit Cassium et excitavit eum e somno. Cassius in clamavit servos et interrogavit eos de homine.

Illi viderant neminem. Cassius dedit se somno iterum et somniavit eandem speciem.

Paucis post diebus res ipsa fidem somnii confirmavit.

Nam Octavianus adfecit eum supplicio capitis.

### ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Μετά από τον πόλεμο στο Άκτιο ο Κάσσιος από την Πάρμα, που είχε υπηρετήσει στο στρατό του Μάρκου Αντώνιου, κατέφυγε στην Αθήνα.

Εκεί μόλις είχε παραδώσει σε ύπνο την ταραγμένη του ψυχή, όταν ξαφνικά εμφανίστηκε σ' αυτόν μια τρομακτική μορφή.

Νόμισε ότι ερχόταν προς το μέρος του ένας άνθρωπος με πελώριο ανάστημα και με βρώμικη όψη, όμοιος με είδωλο νεκρού.

Μόλις ο Κάσσιος τον είδε, φόβος τον κατέλαβε και θέλησε να μάθει το όνομά του.

Εκείνος απάντησε ότι είναι ο Πλούτωνας.

Τότε τρόμος συντάραξε τον Κάσσιο και τον σήκωσε από τον ύπνο. Ο Κάσσιος φώναξε τους υπηρέτες και τους ρώτησε για τον άνθρωπο.

Εκείνοι δεν είχαν δει κανένα. Ο Κάσσιος παραδόθηκε στον ύπνο για δεύτερη φορά και ονειρεύτηκε την ίδια μορφή.

Λίγες μέρες αργότερα η ίδια η πραγματικότητα επιβεβαίωσε την αξιοπιστία του ονείρου.

Πράγματι ο Οκταβιανός του επέβαλε την ποινή του θανάτου.

**ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ**

**effigiei** (δοτ. εν. θηλ. ε' κλ.): effigies- ei = μορφή, εικόνα (από τον πληθ. έχει μόνο: ονομ., αιτιατ., κλητ.)

**mortui** (γεν. εν. αρσ. β' κλ.): mortuus- i = ο νεκρός

**simul** (χρονικός σύνδ.) = μόλις

**aspexit** (παρακείμε.): aspicio- aspexi- aspectum- aspicere 3 (στα 15 σε -io)

**timorem** (αιτιατ. εν. αρσ. γ' κλ.): timor- oris = ο φόβος

**concepit** (παρακείμε.): concipio (cum + capio)- concepi- conceptum- concipere 3 (στα 15 σε -io)

**nomen** (αιτιατ. εν. ουδ. γ' κλ.): nomen- nominis = το όνομα

**audire** (απαρ/το ενεστ.): audio- audivi- auditum- audire 4 = ακούω

**cupivit** (παρακείμε.): cupio- cupivi- cupitum- cupire 3 (στα 15 σε -io) = επιθυμώ

**respondit** (παρακείμε.): respondeo- respondi- responsum- respondere 2 = απαντώ

**Orcum** (αιτιατ. εν. αρσ. κ. όν. β' κλ.): Orcus- i = ο Πλούτωνας

**tum** (επίρρημα χρόνου) = τότε

**terror** (ονομαστ. εν. αρσ. γ' κλ.): terror- oris = ο τρόμος

**concussit** (παρακείμε.): concutio (cum + quatio)- concussi- concussum- concutere 3 (στα 15 σε -io)

**excitavit** (παρακείμε.): excito- avi- atum- are 1 = σηκώνω

**servos** (αιτιατ. πληθ. αρσ. β' κ.): servus- i = ο υπηρέτης

**inclamavit** (παρακείμε.): inclamo- avi- atum- are 1 = φωνάζω

**interrogavit** (παρακείμε.): interrogo- avi- atum- are 1 = ρωτώ

**neminem** (αιτιατ. εν. αρσ. αόριστης ουσιαστικής αντων.): nemo = κανείς (η κλίση ως εξής:

Ενικός: nemo (αρσ. + θηλ.), nullius, nemini, neminem, nullo - nulla Πληθ. nulli, nullorum, nullis, nullos, nullis)

**viderant** (υπερσυντελ.): video- vidi- visum- videre 2 = βλέπω

**iterum** (επίρρημα χρονικό) = για δεύτερη φορά

**dedit** (παρακείμε.): do- dedi- datum- dare 1 = δίνω

**eandemque** (αιτιατ. εν. θηλ. οριστικής αντων.): idem, eadem, idem = ο ίδιος

**somniavit** (παρακείμε.): somnio- somniavi- somniatum- somniare 1 = ονειρεύομαι

**paucis** (αφαιρετ. πληθ. β' κλ. επιθ. αρσ.): paucus, a, um = λίγος

**post** (επίρρημα χρονικό) = αργότερα (+ αφαιρετική του μέτρου ή της διαφοράς)

( **Ισοδύναμος τύπος:** paucis post diebus = post paucos dies)

**diebus** (αφαιρετ. πληθ. αρσ. ε' κλ.): dies- diei = η ημέρα (έχει πλήρη πληθ. αριθμό)

**res** (ονομαστ. εν. θηλ. ε' κλ.): res- rei = το πράγμα

**ipsa** (ονομαστ. εν. οριστ. αντων. θηλ.): ipse, a, um = ο ίδιος (δηλώνει ταυτότητα)

**fidem** (αιτιατ. εν. θηλ. ε' κλ.): fides- ei = η εμπιστοσύνη (δεν έχει πληθ. αριθμό)  
**somnii** (γεν. εν. ουδ. β' κλ.): somnium- ii/i = όνειρο  
**confirmavit** (παρακειμ.): confirmo- avi- atum- are 1 = επιβεβαιώνω  
**nam** (παρατακτ. αιτιολ. σύνδ.) = πράγματι  
**Octavianus** (ονομαστ. εν. αρσ. β' κλ. κ. όν.): Octavianus- i = Οκταβιανός  
**supplicio** (αφαιρετ. εν. ουδ. β' κλ.): supplicium- ii/i = η τιμωρία (ετερόσημο, στον πληθ. supplicia- orum = η λατρεία)  
**capitis** (γεν. εν. ουδ. γ' κλ.): caput- capitis = το κεφάλι  
**adfecit** (παρακειμ.): adficio (ad + facio)- adfeci- adfectum- adficere 3 (στα 15 σε -io)

### ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

**post bellum:** εμπρόθ. προσδ. της χρονική ακολουθίας **Parmensis:** παράθεση στο «Cassius»  
**Athenas:** απρόθ. επιρρημ. αιτιατ. που δηλώνει κίνηση προς τόπο (όνομα πόλης) **animum / somno:** αντικείμενα στο ρ. «dederat» (σε αιτιατ. = άμεσο, σε δοτ.= έμμεσο)  
**«cum...apparuit...»:** δευ/ουσα επιρρημ. χρονική, εισαγωγή με τον αντίστροφο «cum», ο οποίος δηλώνει ένα ξαφνικό, αιφνίδιο γεγονός, εκφορά: + οριστ. παρακειμ. Στην κύρια πρόταση υπάρχει το επίρρ. «nix» και το ρήμα βρίσκεται σε υπερσυντέλικο, ενώ στη δευ/ουσα υπάρχει το επίρρημα «repente». (! Λέγεται *αντίστροφος*, διότι η κύρια πρόταση εκφράζει το δευτερεύον νόημα, ενώ η δευτερεύουσα το κύριο νόημα) **ei:** αντικείμενο ρ. «apparuit» (σε δοτική)  
**magnitudinis:** γενική της ιδιότητας στο «hominem» **facie:** αφαιρετ. της ιδιότητας στο «hominem» **similem:** παρέθεση στο «hominem» **effigiei:** δοτική αντικειμ. στο «similem»  
**mortui:** γενική κτητική στο «mortui» **«Quem simul...aspexit...»:** δευ/ουσα επιρρημ. χρονική πρόταση, εισαγωγή με τον χρονικό σύνδ. «simul» και εκφορά με οριστ. παρακειμ. = προτερόχρονη πράξη στο παρελθόν που συνέβη άπαξ. **se:** υποκείμενο του ειδικού απαρ/του «esse» (ταυτοπροσωπία, λατινισμός και αυτοπάθεια), **e somno:** εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει έξοδο από κατάσταση στο ρ. «excitavit» **diebus:** αφαιρετική του μέτρο ή της διαφοράς στο επίρρ. «post» **somnii:** γενική υποκειμενική στο «fidem» **supplicio:** αφαιρετική οργ. του μέσου στο ρ. «adfecit» **capitis:** γενική της ποινής στο ρ. «adfecit»

### ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ

- 1. confugit:** χρονική αντικατάσταση
- 2. apparuit:** να κλιθεί ο ενεστώτας στον πληθ. και ο συντελ. μέλλ. στον ενικό.

3. **aspexit:** να γραφεί το β' ενικό του ενεστώτα και του μέλλοντα
4. **cupivit:** χρονική αντικατάσταση.
5. **adfecit:** α' ενικό του παρατατικού και του παρακειμένου
6. **concussit:** χρονική αντικατάσταση.
7. **species horrenda:** να κλιθεί στον ενικό αριθμό
8. **exercitu, facie, nomen, homine:** να γραφεί η ίδια πτώση για τον άλλο αριθμό
9. **paucis diebus, res ipsa:** να κλιθούν οι συνεκφορές στον πληθ. αριθμό
10. **ei, neminem:** να κλιθούν οι αντωνυμίες στο ίδιο γένος, στους δύο αριθμούς

## ΜΑΘΗΜΑ XV – «Τα ήθη των Γερμανών»

### ΚΕΙΜΕΝΟ ΓΙΑ ΣΥΝΤΑΞΗ

Germanorum vita omnis in venationibus atque in studiis rei militaris consistit. Germani non student agriculturae; lacte, caseo et carne nutriuntur. Locis frigidissimis pelles solum habent et in fluminibus lavantur. Cum civitas bellum gerit, magistratus creantur cum vitae necisque potestate. Equestribus proeliis saepe ex equis desiliunt ac pedibus proeliantur: ephippiorum usus res turpis et iners habetur. Vinum a mercatoribus ad se importari non sinunt, quod ea re, ut arbitrantur, remollescunt homines atque effeminantur.

### ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

**Germanorum** (γεν. πληθ. αρσ. β' κλ.): Germanus- i = ο Γερμανός  
**vita** (ονομαστ. εν. θηλ. α' κλ.): vita- ae = η ζωή  
**omnis** (ονομαστ. εν. θηλ. γ' κλ. επιθ.): omnis, is, e = όλος  
**venationibus** (αφαιρετ. πληθ. θηλ. γ' κλ.): venatio- ionis = το κυνήγι  
**studiis** (αφαιρετ. πληθ. ουδ. β' κλ.): studium- ii/i = η σπουδή  
**rei** (γεν. εν. θηλ. ε' κλ.): res- rei = το πράγμα (έχει πλήρη πληθ. αριθμό)  
**militaris** (γεν. εν. θηλ. γ' κλ. επιθ.): militaris, is, e = ο στρατιωτικός  
**consistit** (ενεστ.): consisto- constitui- consistere 3 = περιορίζομαι  
**student** (ενεστ.): studeo- studui- studere 2 = ασχολούμαι

- agriculturae** (δοτ. εν. θηλ. α΄ κλ.): agricultura- ae = η γεωργία
- lacte** (αφαιρετ. εν. ουδ. γ΄ κλ.): lac- lactis = το γάλα (δεν έχει πληθ. αριθμό)
- caseo** (αφαιρετ. εν. αρσ. β΄ κλ.): caseus- i = το τυρί
- carne** (αφαιρετ. εν. θηλ. γ΄ κλ.): caro- carnis = το κρέας (η κλίση ως εξής: EN. caro, carnis, carni, carnem, caro, carne – ΠΛΗΘ. carnes, carniū, carnibus, carnes/is, carnes, carnibus)
- nutriuntur** (ενεστ.): nutrio- ivi- itum- ire και nutrior- nutritus sum- nutrirī 4 = τρέφομαι
- locis** (αφαιρετ. πληθ. αρσ. β΄ κλ.): locus- i = ο τόπος (! ετερογενές: στον πληθ. είναι ουδέτερο: loca- orum = οι τόποι, ενώ: loci- orum = τα χωρία βιβλίων)
- frigidissimis** (αφαιρετ. πληθ. ουδ. β΄ κλ. επιθ.): frigidus, a, um = παγωμένος
- pelles** (αιτιατ. πληθ. θηλ. γ΄ κλ.): pellis- is = το δέρμα
- solum** (επίρρημα ποσού) = μόνο
- habent** (ενεστ.): habeo- habui- habitum- habere 2 = έχω
- fluminibus** (αφαιρετ. πληθ. ουδ. γ΄ κλ.): flumen- fluminis = το ποτάμι
- lavantur** (ενεστ.): lavo- lavavi- lautum και lavatum- lavare 1 = πλένω
- civitas** (ονομαστ. εν. θηλ. γ΄ κλ.): civitas- civitatis = η πολιτεία
- gerit** (ενεστ.): gero- gessi- gestum- gerere 3 = διεξάγω
- magistratus** (ονομαστ. εν. αρσ. δ΄ κλ.): magistratus- us = οι αρχές
- creantur** (ενεστ.): creo- avi- atum- are 1 και creor- creatus sum- creari = εκλέγομαι
- vitae** (γεν. εν. θηλ. α΄ κ.): vita- ae = η ζωή
- necisque** (γεν. εν. θηλ. γ΄ κλ.): nex- necis = ο θάνατος
- potestate** (αφαιρετ. εν. θηλ. γ΄ κλ.): potestas- atis = η εξουσία

**ΜΕΝΟ ΜΕ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ**

is vita Germanorum consistit in venationibus  
 e in studiis militaris rei. Germani non student  
 culturae;  
 untur lacte, caseo et carne.  
 dissimis locis habent pelles solum et lavantur  
 iminibus.  
 civitas gerit bellum, magistratus creantur  
 potestate vitae necisque.  
 iunt ex equis saepe equestribus proeliis ac  
 liantur pedibus:  
 ephippiorum habetur turpis et iners res.  
 sinunt vinum importari a mercatoribus ad se,  
 l ea re , ut arbitrantur, homines remollescunt  
 e effeminantur.

**ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ**

η ζωή των Γερμανών περιορίζεται στο κυνήγι και στη  
 δή των στρατιωτικών.  
 ρμανοί δεν ασχολούνται με τη γεωργία. Τρέφονται με  
 , τυρί και κρέας.  
 και ζουν) σε τόπους πολύ παγωμένους, φορούν μόνο  
 ατα και πλένονται στα ποτάμια.  
 φορά που η πολιτεία διεξάγει πόλεμο, εκλέγονται  
 ντες με εξουσία ζωής και θανάτου.  
 ιππομαχίες συχνά πηδούν από τα άλογα και μάχονται  
 .  
 ήση της σέλας θεωρείται πράγμα αισχρό και μαλθακό.  
 επιτρέπουν να εισάγεται από τους εμπόρους κρασί στη  
 ι τους, επειδή από αυτό το πράγμα, όπως πιστεύουν,  
 θρωποι γίνονται μαλθακοί και εκθηλώνονται.

**ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ**

- equestribus** (αφαιρετ. πληθ. ουδ. γ΄ κλ. επιθ.): equester, equestris, equestre = ο ιππικός
- proeliis** (αφαιρετ. πληθ. ουδ. β΄ κλ.): proelium- ii/i = η μάχη
- saepe** (επίρρημα χρονικό) = συχνά
- equis** (αφαιρετ. πληθ. αρσ. β΄ κλ.): equus- i = ο ίππος
- desiliunt** (ενεστ.): desilio- desilui- - desilire 4 = πηδώ κάτω
- pedibus** (αφαιρετ. πληθ. αρσ. γ΄ κλ.): pes- pedis = το πόδι
- proeliantur** (ενεστ.): proelior- proeliatum- proelium 1 (αποθετικό)
- ephippiorum** (γεν. πληθ. ουδ. β΄ κλ.): ephippium- ii/i = η σέλα
- usus** (ονομαστ. εν. αρσ. δ΄ κλ.): usus- us = η χρήση
- turpis** (ονομαστ. εν. θηλ. γ΄ κλ. επιθ.): turpis, is, e = αισχρός
- iners** (ονομαστ. εν. θηλ. γ΄ κλ. επιθ.): iners- inertis = μαλθακός
- habetur** (ενεστ.): habeo- habui- habitum- habere 2 και habeor- habitus sum- haberi = θεωρούμαι
- vinum** (αιτιατ. εν. ουδ. β΄ κλ.): vinum- i = κρασί
- mercatoribus** (αφαιρετ. πληθ. αρσ. γ΄ κλ.): mercator- oris = ο έμπορος
- importari** (απαρ/το ενεστ.): importo- avi- atum- are 1 και importor- importatus sum- importari = εισάγομαι
- sinunt** (ενεστ.): sino- sivi- stum- sinere 3 = επιτρέπω
- arbitrantur** (ενεστ.): arbitror- arbitratus sum- arbitrari 1 (αποθετικό)

**remollescunt** (ενεστ.): remollesco- - - - - remollescere 3 (το ρήμα δεν έχει παρακείμενο και σουπίνο)

**effemimantur** (ενεστ.): effemino- avi- atum- are 1 = εκθηλύνομαι

### ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

**in venationibus/in studiis:** εμπρόθ.προσδ. κατάστασης στο ρ. «consistit» **rei:** γεν αντικειμενική στο «studiis» **agriculturae:** αντικείμενο ρ. «student» (σε δοτική) , **lacte/caseo/carne:** αφαιρετ. οργ. του μέσου στο ρ. «nutriuntur» **Locis frigidissimis:** λανθάνει εδώ μια εναντιωματική πρόταση: etsi locis frigidissimis vivunt **«Cum civitas bellum gerit»:** δευτ/ουσα επιρρημ. χρονική πρόταση, εισαγωγή με τον επαναληπτικό «cum» (κάθε φορά που) + οριστ. ενεστώτα = επανάληψη στο παρόν **cum potestate:** εμπρόθ. προσδ. του τρόπου στο ρ. «creantur» **vitae/necis:** γεν. αντικειμεν. στο «potestate» **proeliis:** αφαιρετική του χρόνου στο ρ. «desiliunt» **saepe:** επιρρημ. προσδ του χρόνου στο ρ. «desiliunt» , **ex equis:** εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει από τόπο κίνηση στο ρ. «desiliunt» **pedibus:** αφαιρ. του τρόπου στο ρ. «proeliantur» **ehippiorum:** γενική αντικειμενική στο «usus» **res:** κατηγορούμενο στο «usus» μέσω του ρ. «habetur» **a mercatoribus:** εμπρόθ. προσδ. του ποιητικού αιτίου στο παθητικό απαρ/το «importari» **ad se:** εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση σε πρόσωπο στο «importari» (έμμεση αυτοπάθεια) **importari:** αντικείμενο του ρ. «sinunt» (τελικό απαρ/το), με υποκείμενο του απαρ/του το «vinum» **re:** αφαιρετ. της αιτίας στα ρ. «remollescunt και effemimantur» **«quod...remollescunt ... atque effemimantur»:** δευτ/ουσα επιρρημ. αιτιολογική πρόταση, που δηλώνει την αιτία του περιεχομένου της κύριας, εισαγωγή με τον αιτιολογ. σύνδ. «quod» + οριστ. οριστ. ενεστ. = αντικειμενική αιτιολογία στο παρόν **«ut arbitrantur»:** δευτ/ουσα παραβολική ή συγκριτική πρόταση, εισαγωγή με τον παραβολικό σύνδεσμο: ut + οριστ. ενεστ.

**Σημείωση:** Στη σύνταξη της πρότασης: Vinum a mercatoribus ad se importari non sinunt χρησιμοποιείται παθητικό απαρέμφατο + ρήμα «sino (επιτρέπω)» και δεν δηλώνεται έτσι το υποκείμενο. Ομοίως με τα ρήματα: iubeo (διατάζω), veto (απαγορεύω), prohibeo (εμποδίζω), patior (ανέχομαι), cogo (εξαναγκάζω), με τα οποία είναι δυνατές δύο συντάξεις: α) με ενεργητικό απαρέμφατο , οπότε δηλώνεται και το υποκείμενο του απαρεμφάτου σε αιτιατική και β) με παθητικό απαρέμφατο, όπου δε δηλώνεται το υποκείμενο, πράγμα που συνηθίζεται σε στρατιωτικές διαταγές, απαγορεύσεις.

**ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ**

1. **vita omnis:** να κλιθεί στον ενικό αριθμό
2. **venationibus, lacte, carne, fluminibus:** να κλιθούν στον ίδιο αριθμό
3. **civitas, magistratus, pedibus, ephippiorum:** να γραφεί η ίδια πτώση για τον άλλο αριθμό
4. **ea re:** να γραφούν οι πλάγιες πτώσεις στους δύο αριθμούς
5. **student:** χρονική αντικατάσταση στο α΄ πληθ.
6. **lavantur:** να κλιθεί ο ενεστώτας και ο μέλλοντας στον πληθυντικό και ο παρακείμενος στον πληθυντικό
7. **desiliunt:** χρονική αντικατάσταση.
8. **habetur:** να γραφεί το γ΄ πληθ. παρατατικού και υπερσυντελικού
9. **res turpis et iners:** πλάγιες πτώσεις στους δύο αριθμούς
10. **pelles, necis, mercatoribus:** να γραφεί η γενική και η δοτική του ενικού και η γενική και αιτιατική του πληθ.
11. **equestribus proeliis:** να κλιθεί στον ίδιο αριθμό
12. **Ephippiorum usus res turpis et iners habetur (a Germanis):** Να τραπεί η παθητική σύνταξη σε ενεργητική.